

PAVOL TESÁR,

SPOMINSKA SLIKARSKA RAZSTAVA ARGONAVTI NA VRHNIKI

Od 20. junija do 11. septembra 2016 so bila v Cankarjevem domu na Vrhniki razstavljena dela slovaškega slikarja Pavola Tesárja z naslovom Argonavti na Vrhniki. Na ogled so bile postavljene njegove študijske lavirane perorisbe in nekaj olj na platnu z motivi grških junakov, njihove ladje Argo, potem še nekaj vrhniških znamenitosti in vedut Ljubljane ter Pirana, ki sta prav tako bila na argonavtski poti.

Pavol Tesár je bil rojen v družini slovaško-nemškega porekla 6. septembra 1953 v Budimpešti kot Czimber Joszef Pal.¹ Kasneje se je preimenoval in deloval pod psevdonimom Pavol Tesár. Slikarstvo je študiral zasebno pri akademskem slikarju in profesorju Grabowieczkyju ter profesorju Vargi. V sedemdesetih letih je študiral književnost in zgodovino ter slednjo dolgo tudi poučeval. Od leta 1980 dalje se je posvečal ustvarjanju in študijskim potovanjem. Ustvarjal in raziskoval je po Nemčiji, Italiji, Avstriji in na Balkanu. Pred prihodom v Slovenijo je nekaj časa bival na Malti. Leta 1992 pa se je preselil v Brežice, kjer je imel svoj atelje. Za tem je nekaj časa živel v Piranu in nazadnje v Ljubljani. V Sloveniji je deloval kot svobodni umetnik. Preživel je s prodajo svojih del.

122. Pavel Tesár (1953-2015).

Slednja tako najdemo po zasebnih domovih, v župnijskih prostorih, cerkvah (v Stožicah), podjetjih, bolnišnicah in v domovih za ostarele. Zadnja leta je imel hude težave z zdravjem. Umrl je 15. aprila 2015 v Ljubljani.

Slovenski javnosti se je predstavil na desetih razstavah, in sicer najprej na skupinski razstavi v gradu Mokrice, potem pa na samostojnih v Brežicah, Ljubljani, Termah Čatež in v Kranju. V posameznem kraju je večkrat razstavljal. Izmed razstav izven Slovenije je pomembno omeniti večjo razstavo zgodovinskih slik v Bratislavi, ki jo je pripravil na povabilo slovaškega ministrstva za kulturo. Zanj je prejel zlato nagrado za svoje delo.

Poleg slikarskega ustvarjanja so del njegove zapuščine tudi eseji: *Moja slovanska saga* (1995), *Postmoderna epopeja* (1997) in *Slovaška krona - Madžarska krona*. V literaturi najdemo tudi izjavo, da je bil promotor slovaške kulture v Sloveniji. Nedvomno je k nam prinesel novo veselje do upodabljanja zgodovinskih in mitoloških dogodkov.

Vrsto let je njegova dela prodajal galerist Zdravko Krvina iz Gorenje vasi, ki mu je v svoji galeriji namenil sobo, kjer je Tesár lahko razstavljal svoja dela. Po smrti svojega promotorja Krvine se je Tesár vedno težje preživljal.

Pavola Tesárja je na njegovi umetniški poti spremljal umetnostni zgodovinar in likovni kritik Mirko Juteršek. Napisal je besedilo za njegov katalog ob razstavi v Bratislavi in več pozitivnih strokovnih mnenj s cenitvijo slikarskih del.² Poudarjal je slikarjev smisel za upodabljanje zahtevnih figuralnih kompozicij, ki so potrebne pri slikanju zgodovinskih dogodkov, ter njegove barvite kompozicije, s katerimi je izražal svojo vedrino in optimizem. Tesárjeva ljubezen do zgodovine se je kazala v njegovem prikazovanju zgodovinskih in mitoloških dogodkov s posebnim

strokovnim žarom. Njegova posebnost je bilo slikanje dogodkov iz zgodovine Slovanov. Pri upodabljanju ključnih trenutkov so mu zelo prav prišle izkušnje, pridobljene s portretiranjem, upodabljanjem tihožitij in pokrajin, ki so del študijskega procesa praktično vseh slikarjev. Svoje zgodovinske slike je opremil z zapletenimi figuralnimi kompozicijami ter izrazitimi izpovednimi barvami. Njegova zgodovinska platna tako izražajo njegovo gledanje in razumevanje zgodovine. Juteršek je poudarjal tudi dejstvo, da Slovenija nima dolge tradicije zgodovinskega slikarstva. To se je pri nas pojavilo ob natečajih po drugi svetovni vojni. Zato imajo Tesárjeve zgodovinske slike pri nas posebno težo, sploh glede na nove okoliščine in na uvajanje novih možnosti utrjevanja nacionalne zgodovine.

Njegov opus poleg zgodovinskih in filozofskih tem obsega še številna tihožitja, portrete živali (konjev), krajine, podobe cerkva, vedute ter akte. Bil je zelo samosvoj slikar, izrazit kolorist, ki se ni osredotočal le na en motiv. Uporabljal je tradicionalne slikarske tehnike, kot so olje na platnu, akvarel in lavirana perorisba.

Mitološki motivi, ki so bili razstavljeni v Cankarjevem domu na Vrhniki, niso zelo pogosti v naših krajih. Zato je bila serija olj na platnu, ki jo je Pavol Tesár načrtoval naslikati za Vrhniko, zelo dobrodošla in težko pričakovana. Zgodba o talentiranem slikarju in ljubitelju zgodovine, Pavolu Tesárju, ki ga je Vrhnika s svojo preteklostjo in krajino očarala, se je začela jeseni 2014. Takrat si je v spremstvu članov Muzejskega društva Vrhnika ogledal Močilnik, ki ga je kasneje v seriji del uporabil kot glavno lokacijo dogajanja.

Razstavljena dela³ so bila ena zadnjih, ki jih je umetnik narisal oz. naslikal. Razdelili smo jih na dva dela, in sicer na upodobitve

mitološke zgodbe o argonavtih in na podobe vrhniških znamenitosti ter drugih krajev na argonavtski poti, ki so bili Tesárju blizu. Če se najprej osredotočimo na argonavte, lahko povemo, da se je »Z *zanosom loteval svoje zadnje teme mitološke zgodbe o argonavtih* ...«⁴ Svojega zadnjega projekta se je lotil enako kot vseh prejšnjih, torej z vsemi predpripravami, ki so vključevale branje grških piscev, ki so pisali o argonavtih, potem veliko slikanja, študijskih skic s tušem in v oljni tehniki. Študiral je njihove postavitve, stojne motive in obrazne poteze. Za vse to je morda uporabil tudi žive modele, tako kot pri svojih zgodovinskih slikah. Uspelo mu je narediti dvanajst študijskih risb s tušem, kjer je študiral upodobitve grških junakov z ladje Argo (več študij Medeje, Orfeja, Atalante, Meleagera, Evrita, Herkula in drugih) in tudi študije ladje Argo. Nekatere izmed risb so barvne, narejene v tehniki akvarela.

Barvno bogati sta tudi dve njegovi olji na platnu. Na eni je upodobljen pristanek ladje Argo v Močilniku, kjer je v središču slike lepa lesena ladja, na kateri je polno ljudi. Veliko ljudi pa se je zbralo tudi okoli nje, saj opazujejo nekoliko nenavadni dogodek za tako majhen kraj. V ozadju vidimo mogočno kraško steno in pisan, sicer le barvno nakanen gozd. Na drugem razstavljenem platnu pa nad ožino ponosno stoji Jazon z zlatim ovnom in ščitom, na katerem je zeleni zmaj. Omenjeni dve platni sta študijski platni, kar se kaže po nedokončanih formah in detajlih.

Mitološko zgodbo o izkrcavanju argonavtov v Močilniku je načrtoval predstaviti na treh velikih platnih (dve dimenziji 100 x 70 oz. 80 cm in eno sredinsko 200 x 120 cm), ki bi bila postavljena skupaj, pri čemer bi bilo večje na sredini. Na levem platnu je imel namen prikazati glavne protagoniste

123. Meleager, slavní lovec, eden izmed argonavtov.

124. Atalanta, lovka, edina ženska med grškimi junaki, ki se je udeležila pohoda argonavtov.

126. ARGONAVTI NAUPORT (Argonavti v Močilniku), olje na platnu, 70 x 100 cm, Ljubljana 2014 (hrani MDV).

126. JAZON IN LADJA ARGO, akvarel s tinto, 40 x 60 cm, 2014 (MDV).

med grškimi junaki z ladje Argo. Na desnem platnu je želel prikazati lokacijo izkrcavanja Močilnik, kjer bi se tudi jasno videle figure argonavtov. Na največjem platnu pa bi bil prikazan detajl pristanka ladje v Močilniku. Svoj zanos ob tem projektu je izrazil z besedami: »*S to sliko bom pustil svoje ime v Sloveniji.*«⁵ Dogovorjeno je bilo, da bo slike dokončal do aprila 2015, a mu to žal ni uspelo.

Razstavo smo dopolnili še z drugimi risbami in slikami, ki so tako ali drugače povezane s slikarjem oz. z Vrhniko. Tesár je upodobil nekaj vrhniških znamenitosti, med katerimi so Cankarjeva rojstna hiša, Lavrenčičeva hiša (Stara pošta), krajina z Ljubljano, slikana z mostu nad nekdanjim rečnim pristaniščem, in barvite upodobitve povodnega moža. V obdobju ustvarjanja mitskih podob za Vrhniko so verjetno nastale tudi risbe s tušem z vedutami Pirana in Ljubljane ter dve olji na platnu Ljubljanskega zmaja in Oljke z morjem v ozadju. Potrebno je omeniti, da je bil Pavol Tesár zelo navdušen nad morjem in obmorskimi mesti, še zlasti nad Piranom.

Risbe mest Pirana in Vrhnike so izdelane natančno, saj je avtor poleg spomina pri sli-

kanju verjetno pri nekaterih uporabil tudi fotografsko gradivo. Pri drugih risbah je uporabil malo domišljije, kar se dobro vidi na veduti Ljubljane, kjer je po svoje interpretiral pogled proti ljubljanskim zvonikom. Pri študijskih risbah junakov z ladje Argo je dobro vidno, da je znal zelo dobro upodobiti obraze, poudariti njihove poteze in značilnosti. Njegova mitološka platna zrcalijo slikarsko spretnost in zmožnost predstaviti mitološki dogodek na nazoren način v okolju, kjer naj bi se pripetil. Nemitološka platna pa je prikazal s kontrastom hladnih in toplih barv, pri čemer slednje prevladujejo. Zato njegove slike izražajo optimizem, vesele do življenja in vsega lepega.

Bogat nabor del, ki jih je Pavol Tesár pustil za seboj, priča o ustvarjalnem in plodnem umetniku, ki bi v naš prostor in čas lahko vnesel še veliko svojega znanja in videnj tako preteklosti kot tudi sedanjosti. Slike s podobami argonavtov na Vrhniki, ki jih je za Muzejsko društvo Vrhnika začel ustvarjati Tesár, pa nedvomno predstavljajo velik prispevek k prikazovanju krajevne zgodovine in njenih zgodb. To razstavo smo zato posvetili njemu v spomin.

128. V Močilniku, 20. 10. 2014. Od leve T. Oblak Milčinski, J. Kos, P. Tesár (foto: M. Oblak Čarni).

129. VRHNIKA - LJUBLJANICA ob nekdanjem potniškem pristanišču, pogled z mostu v Verd, olje na platnu, 50 x 60 cm, 2014 (MDV).

130. JAZON z zlatim runom in ladja Argo v ožini med plavajočima skalama, olje na platnu, 80 x 70 cm, 2015 (MDV).

SEZNAM RAZSTAVLJENIH SLIK PAVOLA TESÁRJA:

- 1 ARGONAVTI NAUPORT (Argonavti V Močilniku) olje na platnu, 70x100 cm, Ljubljana 2014 (zasebna last Niko Šušteršič, hrani MDV).
- 2 JAZON IN LADJA ARGO, akvarel s tinto, 40 x 60 cm, 2014 (MDV).
- 3 JAZON z zlatim runom in ladja Argo v ožini med plavajočima skalama Simplegadama⁶, olje na platnu, 80 x 70 cm, 2015 (MDV).
- 4 (ladjar), lavirana risba, 60 x 40 cm, 2014 (depozit občine Vrhnika).
- 5 ATALANTA, lavirana risba, 60 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 6 MELEAGER, lavirana risba, 60 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 7 ORFEJ, akvarel s tinto, 60 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 8 TEZEJ, akvarel s tinto, 60 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 9 HERAKLES, akvarel s tinto, 60 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 10 EVRIT, lavirana risba, 60 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 11 MEDEJA, študija glave, akvarel s tinto, 56 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 12 MEDEJA, študija glave, akvarel s tinto, 56x40 cm, 2014 (MDV).
- 13 MEDEJA, študija glave, akvarel s tinto, 56 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 14 MEDEJA, študija glave, akvarel s tinto, 56 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 15 MEDEJA, študija glave, akvarel s tinto, 56 x 40 cm, 2014 (MDV).
- 16 VRHNIKA – LJUBLJANICA ob nekdanjem potniškem pristanišču, pogled z mostu v Verd, olje na platnu, 50 x 60 cm, 2014 (MDV).
- 17 VRHNIKA, POVODNI MOŽ V MOČILNIKU (LJUBLJANICI), olje na platnu, 38,5 x 25 cm, 2014 (MDV).
- 18 VRHNIKA, POVODNI MOŽ V MOČILNIKU (LJUBLJANICI), akvarel, 36 x 26 cm, 2014 (MDV).
- 19 VRHNIKA, CANKARJEVA SPOMINSKA HIŠA, olje na platnu, 60 x 80 cm, 2015 (MDV).
- 20 VRHNIKA, STARA POŠTA, olje na platnu, 60 x 80 cm, 2015 (MDV).
- 21 VRHNIKA, SPOMENIK NA DRČI, akvarel s tinto, 39 x 56 cm, 2014 (MDV).
- 22 VRHNIKA, KUNSTLJEVA VILA, akvarel s tinto, 39 x 56 cm, 2014 (MDV).
- 23 LJUBLJANA, LJUBLJANICA, čevljarški most, akvarel s tinto, 40 x 56 cm (MDV).
- 24 PIRAN, punta, akvarel s tinto, 39 x 56 cm, 2014 (MDV).
- 25 PIRANSKI ZALIV - SEČOVELJSKE SOLINE, akvarel s tinto, 39 x 56 cm, 2014 (MDV).
- 26 OLJKA, olje na platnu, 40 x 50 cm, Ljubljana 2014 (zasebna last).
- 27 PIRANSKI ZALIV – SEČOVELJSKE SOLINE, olje na platnu, 50 x 60 cm, Ljubljana 2014 (zasebna last).

Opombe:

- 1 Podatki o slikarjevem življenju, delu in bivanju v Sloveniji so povzeti po katalogu, ki je izšel ob njegovi razstavi v Bratislavi: Mirko JUTERŠEK, *Pavol Tesár, Historické maľby*, Bratislava 1998.
- 2 Ibid.; Mirko JUTERŠEK, *Strokovno mnenje o umetniški sliki Pavol Tesár, Bitka za Devin*, Ljubljana 2. 4. 1997; Mirko JUTERŠEK, *Strokovno mnenje – ekspertiza s cenitvijo umetniške slike Pavol Tesár, Sv. Metod leta 870 pred regensburškim tribunalom*, 1997, Ljubljana 1. 7. 2005.
- 3 Razstavljena dela so v večjem številu last MDV. Dela v zasebni lasti so zapisana na seznamu, ki ga hrani MDV.
- 4 Po pripovedovanju gospe Darinke Kostevc-Blesch.
- 5 Povzeto po korespondenci z Muzejskim društvom Vrhnika. Hrani Muzejsko društvo Vrhnika.
- 6 Glej: Eduard Petiška, *Stare grške bajke*, prevedla Kristina Brenkova, Ljubljana, MK, 2009, (Jazon in Medeja, str. 91).